

DOLANDIRICILIK SUÇU (TCK md. 157)

KAVRAM

Dolandırıcılık, hileli davranışlarla bir kimseyi aldatıp, onun veya başkasının zararına olarak, kişinin kendisine veya başkasına yarar sağlamasıdır. Bu bakımdan dolandırıcılık suçu, kişilerin malvarlığına karşı işlenen bir suçtur. Söz konusu suç tanımı ile kişilerin sahip bulunduğu malvarlığı hakkının korunması amaçlanmıştır. Ayrıca, bu suçun işlenişi sırasında hileli davranışlar ile kişiler aldatılmaktadır. Aldatıcı nitelik taşıyan hareketlerle, kişiler arasındaki ilişkilerde var olması gereken iyi niyet ve güven ihlâl edilmektedir. Bu suretle kişinin irade serbestisi etkilenmekte ve irade özgürlüğü ihlâl edilmektedir.

SUÇUN KONUSU

Dolandırıcılık suçunun konusu, malvarlığının herhangi bir unsurudur. Sadece taşınır mallar değil, taşınmaz mallar ve her türlü haklar da bu suçun konusunu oluşturur.

MADDİ UNSUR

Çok hareketli suç görüntüsü taşıyan dolandırıcılık suçunun oluşumu açısından birden fazla fiilin gerçekleşmesi gerekmektedir. Bu hareketlerden birincisini hile oluşturmaktadır. Hile, icraî bir davranışla gerçekleştirilebileceği gibi; karşı tarafın içine düştüğü hatadan, bir konuda yanlış bilgi sahibi olmasından yararlanarak da, yani ihmalî davranışla da, gerçekleştirilebilir. Ancak, bu durumda kişinin, hataya düşen karşı tarafı bilgilendirmek konusunda yükümlülüğünün olması gerekir. Hataya düşen kişi ile hukukî ilişkide bulunulandurularda, böyle bir yükümlülük vardır. Ayrıca, muhatabın belli bir husustaki hatası karşısında kişinin ihmalî davranışının, örneğin susmasının, bir beyan, açıklama değerini taşıması gerekir.

Dolandırıcılık suçunun oluşabilmesi için, gerçekleştirilen hilenin etkisiyle, bu hileye maruz kalan kişinin veya bir üçüncü kişinin zararına olarak, fail veya bir başkası bir menfaat elde etmelidir.

FAİL

Dolandırıcılık suçunun faili herkes olabilir. Fail, hileli davranışlarda bulunan kimsedir. Bu suçun mağduru da herkes olabilir. Aldatılan veya malvarlığına zarar verilen kişiler mağdurdur.

MANEVİ UNSUR

Dolandırıcılık suçu, kasten işlenebilen bir suçtur. Burada söz konusu olan kast, dolandırıcılık suçunun maddî unsurlarının hepsinin fail tarafından bilinmesini ifade etmektedir. Bir başka ifadeyle, fail gerçekleştirdiği davranışların hile teşkil ettiğini, başka birini aldatıcı nitelikte

olduğunu bilmelidir. Ayrıca, fail, bu hileli davranışlar sonucunda bunların etkisiyle, hileye maruz kalan kişinin veya başkasının malvarlığında bir eksilme meydana geldiğini, zarar gördüğünü ve buna karşılık, kendisinin veya sair bir kişinin malvarlığında bir artma meydana geldiğini bilmelidir. Bu itibarla, fail, mağdurun malvarlığındaki eksilmenin, mağdurun gördüğü zararın kendi hileli davranışları sonucunda meydana geldiğini bilmelidir; hile ile zarar arasındaki illiyet bağının varlığının bilincinde olmalıdır. Belirtilen hususlara ilişkin kast, doğrudan kast olabileceği gibi, olası kast da olabilir.

YAPTIRIM

Dolandırıcılık suçunun işlenmesi suretiyle elde edilen yararın miktarı çoğu zaman tam olarak belirlenememektedir. Bu gibi durumlar göz önünde bulundurularak, dolandırıcılık suçundan dolayı hapis cezasının yanı sıra ayrıca adli para cezası öngörülmüştür.

NİTELİKLİ HALLERİ

Dolandırıcılık suçunun nitelikli halleri mevcuttur. Bunlardan ilki, dolandırıcılık suçunun dinî inanç ve duyguların istismar edilmesi suretiyle işlenmesidir. Burada dikkat edilmesi gereken husus, dinin bir aldatma aracı olarak kullanılmasıdır. Bu nitelikli unsurun gerçekleşebilmesi için, dinî inanç ve duygular, aldatma aracı olarak kötüye kullanılmalıdır. Suçun oluşabilmesi için, dinî inanç ve duyguların kötüye kullanılması suretiyle gerçekleştirilen hile ile haksız bir yarar da sağlanmış olmalıdır.

İkincisi, kişinin içinde bulunduğu tehlikeli durum veya zor şartlardan yararlanmak suretiyle bu suçun işlenmesidir. Kişinin içinde bulunduğu tehlikeli durum veya zor şartlar, başkalarına güven duymaya en fazla ihtiyaç duyduğu anlardır. Kişinin örneğin doğal bir afete veya trafik kazasına maruz kalmasından ya da hastalığı yüzünden içine düştüğü çaresizlikten yararlanılarak aldatılması daha kolaydır.

Üçüncüsü, kişinin algılama yeteneğinin zayıflığından yararlanmak suretiyle bu suçun işlenmesidir. Keza, kişinin algılama yeteneğinin zayıflığından yararlanılarak aldatılması daha kolaydır.

Dördüncüsü, kamu kurum ve kuruluşlarının, kamu meslek kuruluşlarının, siyasi parti, vakıf veya dernek tüzel kişiliklerinin araç olarak kullanılması suretiyle bu suçun işlenmesidir.

Beşincisi, kamu kurum ve kuruluşlarının zararına olarak işlenmesidir.

Altıncısı, bilişim sistemlerinin, banka veya kredi kurumlarının araç olarak kullanılması suretiyle bu suçun işlenmesidir. Bilişim sistemlerinin ya da birer güven kurumu olan banka veya kredi kurumlarının araç olarak kullanılması, dolandırıcılık suçunun işlenmesi açısından önemli bir kolaylık sağlamaktadır. Banka ve kredi kurumları açısından dikkat edilmesi gereken husus, bu kurumları temsilen, bu kurumlar adına hareket eden kişilerin başkalarını kolaylıkla aldatabilmeleridir.

Yedincisi, basın ve yayın araçlarının sağladığı kolaylıktan yararlanmak suretiyle bu suçun işlenmesidir.

Sekizincisi, tacir veya şirket yöneticisi olan ya da şirket adına hareket eden kişilerin ticari faaliyetleri sırasında; kooperatif yöneticilerinin kooperatifin faaliyeti kapsamında bu suçun işlenmesidir.

Dokuzuncusu, serbest meslek sahibi kişiler tarafından, mesleklerinden dolayı kendilerine duyulan güvenin kötüye kullanılması suretiyle bu suçun işlenmesidir.

Onuncusu, banka veya diğer kredi kurumlarınca tahsis edilmemesi gereken bir kredinin açılmasını sağlamak amacıyla bu suçun işlenmesidir. Kredi kurumu deyiminden banka olmamasına karşın, kanunen borç para vermeye yetkili kılınan kurumlar anlaşılır. Onuncusu, sigorta bedelini almak amacıyla bu suçun işlenmesidir. Bu durumda failin sigorta edilen veya sigorta bedelini alacak kimse olması şart değildir. Keza, sigorta edilen riskin türü de önemli değildir.

On birincisi, nüfuz ticaretidir. Kamu görevlileriyle ilişkisinin olduğundan, onlar nezdinde hatırı sayıldığından bahisle ve belli bir işin gördürüleceği vaadiyle aldatarak, başkasından menfaat temin eden kişi, dolandırıcılık suçunun nitelikli şeklinden dolayı cezalandırılır.

ŞAHSİ CEZASIZLIK HALLERİ

Dolandırıcılık suçuyla ilgili olarak şahsi cezasızlık halleri mevcuttur. Bu suçun, haklarında ayrılık kararı verilmemiş eşlerden birinin; üstsoy veya altsoyunun veya bu derecede kayın hısımlarından birinin veya evlat edinen veya evlatlığın; aynı konutta beraber yaşayan kardeşlerden birinin zararına olarak işlenmesi halinde, ilgili akraba hakkında cezaya hükmolunmaz. Bu suç, haklarında ayrılık kararı verilmiş olan eşlerden birinin, aynı konutta beraber yaşamayan kardeşlerden birinin, aynı konutta beraber yaşamakta olan amca, dayı, hala, teyze, yeğen veya ikinci derecede kayın hısımlarının zararına olarak işlenmesi halinde; ilgili akraba hakkında takibat ancak şikayet üzerine yapılabilir ve verilecek ceza yarı oranında indirilir.

Dolandırıcılığın, bir hukuki ilişkiye dayanan alacağı tahsil amacıyla işlenmesi durumu, daha az cezayı gerektiren haldir. Bu durumda dolandırıcılık suçunun takibi şikayete bağlıdır.